

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES [*ELEONOR SHARPSTON*] SECINĀJUMI,
sniegti 2012. gada 13. septembrī¹

Lieta C-364/11

**Mostafa Abed El Karem El Kott,
Chadi Amin A Radi un
Hazem Kamel Ismail**

pret

**Bevándorlási és Állampolgársági HivatalENSZ Menekültügyi Főbiztosság (persona, kas iestājusies
lietā)**

(Fővárosi Bíróság (Ungārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Direktīva 2004/83/EK — Nosacījumi, kuri ir jāizpilda trešo valstu pilsoņiem vai bezvalstniekiem, kas pieprasa bēgļa statusu — Palestīniešu izcelsmes bezvalstnieki, kuri ir saņēmuši UNRWA palīdzību — Izteicienu “ja šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta” un “direktīvas sniegtais labums” nozīme

1. Tiesai atkal ir lūgts interpretēt Direktīvas 2004/83/EK² (ar kuru Eiropas Savienības tiesībās faktiski ir transponēta 1951. gada 28. jūlija Ženēvas Konvencijas par bēgļu statusu³ 1. panta D daļa) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu attiecībā uz to, ko nozīmē “direktīvas sniegtais labums”, uz kuru ir tiesības palestīniešu bēgļiem, kas ir saņēmuši palīdzību no UNRWA⁴, ja “šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta”.

2. Gandrīz identiski formulēti jautājumi par abu izteicienu interpretāciju vispirms tika izvirzīti lietā *Bolbol*⁵. Tajā lietā prasītāja gan nebija saņēmusi aizsardzību vai palīdzību no UNRWA pirms Gazas joslas atstāšanas, lai lūgtu patvērumu Ungārijā (viņas prasība bija pamatota ar *tiesībām* uz aizsardzību vai palīdzību). Tiesa tāpēc neuzskatīja par vajadzīgu aplūkot, kādos apstākļos var tikt uzskatīts, ka aizsardzība vai palīdzība ir beigusies jebkādu iemeslu dēļ, vai uz kādu direktīvas sniegtu labumu šāda izbeigšanās dod tiesības.

3. Savos secinājumos lietā *Bolbol* es tomēr šos jautājumus aplūkoju. Būtiskais vēsturiskais un tiesību aktu konteksts lielā mērā ir aplūkots minētās lietas secinājumos un spriedumā, šajā lietā es atkārtosī tikai būtiskākās tiesību normas. Es atsaukšos arī uz savu lietā *Bolbol* veikto abu atkal Tiesas izlemšanai nodoto jautājumu analīzi. Arī šajā ziņā es atkārtosī tikai tiktāl, cik tas šķitīs vajadzīgi.

1 — Oriģinālvaloda – angļu.

2 — Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2004, L 304, 12. lpp.; turpmāk tekstā – “Direktīva 2004/83” vai “direktīva”). Tagad tā ir aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīvu 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.), ar kuru nav ieviestas izmaiņas šajā lietā nozīmīgajās tiesību normās.

3 — *United Nations Treaty Series*, 189. sēj., 150. lpp., Nr. 2545 (1954) (turpmāk tekstā – “konvencija”).

4 — Apvienoto Nāciju Organizācijas Palestīnas bēgļu atbrīvošanas un darba aģentūra Tuvajos Austrumos (turpmāk tekstā – “UNRWA”). UNRWA mandāts pēdējoreiz ar Ģenerālās Asamblejas 2010. gada 10. decembra Rezolūciju Nr. 65/98 tika pagarināts līdz 2014. gada 30. jūnijam.

5 — 2010. gada 17. jūnija spriedums lietā C-31/09 (Krājums, I-5539. lpp.).

Būtiskākās tiesību normas

4. Konvencijas 1. panta A daļas 2. punkta pirmajā daļā “bēglis” ir definēts kā jebkura persona, kas “sakarā ar labi pamatotām bailēm no vajāšanas pēc rases, reliģijas, tautības, piederības īpašai sociālai grupai pazīmēm vai politiskās pārliecības dēļ atrodas ārpus savas pilsonības valsts un nespēj vai sakarā ar šādām bailēm nevēlas izmantot šīs valsts aizsardzību; vai personu, kam nav pilsonības un kas, atrodoties ārpus savas iepriekšējās mītnes zemes, šādu notikumu rezultātā nespēj vai šādu baiļu dēļ nevēlas tajā atgriezties”.

5. Konvencijas 1. panta D daļā ir noteikts:

“Šī Konvencija neattiecas uz personām, kas pašreiz saņem aizsardzību vai palīdzību no citām Apvienoto Nāciju struktūrām, izņemot Apvienoto Nāciju Augstākā Komisāra pārvaldi bēgļu jautājumos [⁶].

Ja personām šāda aizsardzība vai palīdzība ir pārtraukta jebkādu iemeslu dēļ un ja pēc Apvienoto Nāciju Ģenerālās Asamblejas rezolūcijām to stāvoklis nav īpaši noteikts, tām *ipso facto* jābauda šīs Konvencijas labvēlība.”

6. Var piebilst, ka franču valodā, kas arī ir konvencijas autentiskā valoda, otrā teikuma pēdējā daļa ir šāda: “*ces personnes bénéficieront de plein droit du régime de cette convention*” (“šīm personām ir visas tiesības uz šīs konvencijas režīma piemērošanu”).

7. Ņemot par pamatu konvenciju, direktīvas 2. panta c) punktā ir paredzēts, ka ““bēglis” ir “trešās valsts valstspiederīgais, kas, pamatoti baidoties no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, politisko uzskatu vai piederības kādai noteiktai sociālai grupai dēļ, atrodas ārpus valsts, kuras piederīgais šī persona ir, un nespēj vai šādu baiļu dēļ nevēlas pieņemt minētās valsts aizsardzību[u], vai bezvalstnieks, kas, būdams ārpus savas agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts, tādu pašu iemeslu dēļ, kā minēts iepriekš, nevar vai šādu baiļu dēļ nevēlas tajā atgriezties un uz kuru neattiecas 12. pants”.

8. Direktīvas 12. panta 1. punktā, kas ietverts III nodaļā (Kvalificēšana par bēgli), ir atspoguļota konvencijas 1. panta D daļa. Tajā ir noteikts:

“Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas atzīt[as] par bēgļiem, ja:

- a) uz viņu attiecas Ženēvas konvencijas [1. panta D daļas] darbības joma, kas attiecas uz aizsardzību vai palīdzību, ko sniedz ANO organizācijas vai aģentūras, izņemot ANO Augsto komisāru bēgļu lietās. Ja šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta, līdz galam nenokārtojot šādu personu stāvokli saskaņā ar attiecīgajām ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijām, šīs personas pašā šā fakta dēļ ir tiesīgas uz šīs direktīvas sniegto labumu”; [⁷]

[..].”

9. Ir noderīgi ņemt vērā arī turpmākās tiesību normas, kurās noteikts 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta konteksts.

6 — Ir zināms, ka teikuma daļa “citām Apvienoto Nāciju struktūrām, izņemot Apvienoto Nāciju Augstākā Komisāra pārvaldi bēgļu jautājumos” kopš 1958. gada attiecas tikai uz UNRWA. Vēl viena šāda struktūra, kas bēgļiem kādreiz ir sniegusi aizsardzību vai palīdzību (*United Nations Korean Reconstruction Agency; UNKRA*) minētajā gadā beidza pastāvēt. Tāpēc, izņemot precīzi norādītus gadījumus, izteicienu “citām Apvienoto Nāciju struktūrām, izņemot Apvienoto Nāciju Augstākā Komisāra pārvaldi bēgļu jautājumos” un UNRWA es lietošu kā ekvivalentus. Tāpat ir zināms, ka UNRWA netika izveidota, lai sniegtu “aizsardzību” palestīniešu bēgļiem, un tā to nekad arī nav darījusi. Tā nespēj sniegt neko vairāk par “palīdzību”. Tāpēc es runāšu par UNRWA “palīdzību”, nevis UNRWA “aizsardzību vai palīdzību”.

7 — Lai gan angļu valodas versijā otrā teikuma pēdējās daļas tekstā ir burtiski atkārtots konvencijas teksts (tikai aizstājot vārdu “konvencija” ar “direktīvu”), franču valodas versijā ir izmantots atšķirīgs formulējums: “*ces personnes pourront ipso facto se prévaloir de la présente directive*” (“šīs personas var *ipso facto* pamatoties uz šo direktīvu”). Tiesas sēdē Komisijas pārstāvis izskaidroja, ka nolūks bijis visas direktīvas valodu versijas formulēt, izmantojot konvencijas angļu valodas versiju, un franču valodas versija tiešām ir līdzīgāka direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta versijai nekā konvencijas 1. panta D daļas otrās iedaļas angļu valodas versijai.

10. Direktīvas 13. pantā, IV nodaļā (Bēgļa statuss), ir noteikts, ka bēgļa statusu piešķir “trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam, kas tiek kvalificēts kā bēglis saskaņā ar II nodaļu (Starptautiskās aizsardzības pieteikumu novērtēšana) un III nodaļu (Kvalificēšana par bēgli). Runājot par novērtējumu, 4. pantā ir prasīts pieteikumus izvērtēt individuāli, ņemot vērā daudzus būtiskus faktus, bet pierādījumi par tiem ir jāsniedz pieteikuma iesniedzējam.

11. V nodaļa attiecas uz pretendēšanu uz alternatīvo aizsardzību, bet VI nodaļa – alternatīvās aizsardzības statusu. 18. pantā ir regulēta šāda statusa piešķiršana trešās valsts pilsonim vai bezvalstniekam, kuram šāda aizsardzība pienākas saskaņā ar II un V nodaļu. 2. panta e) punktā paredzētā tādas personas definīcija, kurai ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību, ir līdzīga bēgļa definīcijai, bet atšķiras no tās galvenokārt ar to, ka kritērijs par pamatotām bailēm no vajāšanas (kā grupas loceklim) ir aizstāts ar reālu risku ciest būtisku kaitējumu (kā individam).

12. Direktīvas VII nodaļā (20.–34. pants) ir noteikts starptautiskās aizsardzības saturs (gan bēgļa, gan alternatīvās aizsardzības statusa gadījumiem), neierobežojot konvencijā noteiktās tiesības (20. panta 1. un 2. punkts). 21. panta 1. punktā dalībvalstīm ir prasīts ievērot neizraidīšanas principu saskaņā ar to starptautiskajām saistībām. Principā aizsardzības saturs bēgļa un alternatīvās aizsardzības statusa gadījumā ir vienāds. Galvenās atšķirības attiecas uz uzturēšanās atļauju un ceļošanas dokumentu saņemšanu, un bēgļa statusam ir piešķirtas plašākas tiesības⁸.

Fakti, tiesvedība un uzdotie jautājumi

13. Pamatlieta ir par trim palestīniešu bezvalstniekiem, kas Ungārijā, kur viņi lūdz bēgļa statusu, ir ieradušies, aizbēgot no Libānas, kur viņi dzīvoja bēgļu nometnēs, kurās UNRWA sniedza palīdzību – izglītības, veselības aprūpes, atbalsta un sociālās palīdzības pakalpojumus.

14. Saskaņā ar rīkojumu par prejudiciālu jautājumu uzdošanu *Mostafa Abed El Kareem El Kott* dzīvoja bēgļu nometnē *Ein el-Hilweh*. Viņš strādāja ārpus nometnes, bet, nopelnot tik maz, ka nevarēja uzturēt ģimeni, viņš sāka tirgot alkoholu bēgļu nometnē. Tad *Jund el Sham* grupas aktivisti aizdedzināja viņa māju un izteica viņam draudus. Viņš pameta bēgļu nometni un bēga no Libānas. Ungārijā *Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* (Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde; turpmāk tekstā – “BAH”) neatzina viņu par bēgli, taču izdeva rīkojumu par izraidīšanas aizlieguma piemērošanu, novēršot viņa atgriešanos.

15. *Chadi Amin A Radi* zaudēja savu pajumti bēgļu nometnē *Nahr el Bared*, kad tā tika iznīcināta sadursmēs starp Libānas armiju un islāmistu grupējumu *Fatah*. Viņa ģimenes mājvieta un veikaliņš arī tika iznīcināti. Tā kā tuvumā esošajā bēgļu nometnē *Baddawi* nebija vietas, viņš kopā ar vecākiem, kā arī māsām un brāļiem apmetās pie paziņām Tripolē. Tomēr libāņu zaldāti viņus apvainoja, aizskāra, nelikumīgi aizturēja, spīdzināja un pazemoja. Saprotot, ka palestīniešu izcelsmes dēļ viņiem ir liegtas jebkādas tiesības, *Ch. A. A Radi* kopā ar tēvu atstāja Libānu. Arī BAH viņu neatzina par bēgli, taču izdeva izraidīšanas aizliegumu.

16. *Hazem Kamel Ismail* ar ģimeni dzīvoja bēgļu nometnē *Ein el-Hilweh*. Bruņoto sadursmju starp *Fatah* un *Jund el-Sham* laikā ekstrēmisti vēlējās izmantot viņa mājas jumtu. Kad prasījās to neatļāva, viņam tika draudēts un viņš tika turēts aizdomās, ka viņš ir ienaidnieka aģents. Tā kā viņš nevarēja paļauties ne uz vienu organizāciju, kas varētu viņu aizstāvēt, viņš ar ģimeni devās uz Beirūtu. Arī tur nejutoties drošībā, viņi devās uz Ungāriju. Viņš uzrādīja Palestīnas Tautas komitejas izdotu sertifikātu,

8 — Citas atšķirības attiecībā uz iespēju strādāt, saņemt veselības aprūpi un izmantot integrācijas palīdzības iespējas ar otrajā zemsvītras piezīmē minēto Direktīvu 2011/95 tagad ir novērstas.

kurā bija apliecināts, ka viņiem nācies pamest *Ein el-Hilweh* bēgļu nometni drošības apsvērumu, kā arī radikāli noskaņotu islāmistu izteikto draudu dēļ, un fotogrāfijas, kurās bija redzama viņu nopostītā māja. *BAH H. Kamel Ismail* neatzina par bēgli, taču piešķīra viņa ģimenei alternatīvās aizsardzības statusu.

17. Tiesas sēdē tika apliecināts, ka *BAH*, izskatot pieteikumus, pret *M. Abed El Kareem El Kott, Ch. A. A Radi* un *H. Kamel Ismail* attiecās kā pret parastiem pretendentiem uz bēgļa statusu, viņu iesniegumus izskatīja saskaņā ar Direktīvu 2005/85⁹ un secināja, ka viņi neatbilst Direktīvas 2004/83 2. panta c) punkta kritērijiem. Tādējādi tā uzskatīja, ka viņi ietilpst direktīvas *ratione personae* piemērošanas jomā, taču viņiem – tikai tāpēc, ka iepriekš viņi ir saņēmuši *UNRWA* palīdzību, ko vairs nesaņem, – nav tiesību uz bēgļa statusu.

18. Visi trīs cēla prasības *Fővárosi Bíróság* (Budapeštas Tiesā), pārsūdzot *BAH* atteikumus atzīt viņus par bēgļiem. *ENSZ Menekültügyi Főbiztosság* (Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu lietās, turpmāk tekstā – “*UNHCR*”) ir iestājies pamatlietā.

19. *Fővárosi Bíróság* lūdz prejudiciālu nolēmumu par šādiem jautājumiem:

“Vai, piemērojot Padomes Direktīvas 2004/83/EK 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu:

- 1) direktīvas sniegtais labums nozīmē bēgļa statusa vai vienas no abām direktīvas piemērošanas jomā iekļautajām aizsardzības formām (bēgļa statuss vai alternatīvās aizsardzības statuss) atzīšanu atkarībā no dalībvalsts izvēles vai arī neietver nevienas no šīm formām automātisku atzīšanu, bet nozīmē tikai iekļaušanu direktīvas *ratione personae* piemērošanas jomā;
- 2) organizācijas aizsardzības vai palīdzības izbeigšana nozīmē atrašanos ārpus organizācijas darbības teritorijas, organizācijas darbības izbeigšanu, to, ka organizācija vairs nevar piešķirt aizsardzību vai palīdzību, vai arī no personas gribas neatkarīgu objektīvi un leģitīmi radušos šķērslī, kura dēļ persona, kurai ir tiesības uz aizsardzību vai palīdzību, to nevar saņemt?”

20. Pirmais no šiem jautājumiem ir vārds vārdā identisks tās pašas tiesas lietā *Bolbol* uzdotajam trešajam jautājumam, bet otrais jautājums būtībā ir identisks otrajam minētajā lietā uzdotajam jautājumam.

21. Rakstveida apsvērumus ir snieguši *H. Kamel Ismail, UNHCR, Beļģijas, Vācijas, Francijas, Ungārijas, Rumānijas* un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Komisija; tie visi bija pārstāvēti 2012. gada 15. maija tiesas sēdē. Rakstveida apsvērumi *M. Abed El Kareem El Kott* un *Ch. A. A Radi* vārdā tika saņemti 18 dienas pēc Eiropas Savienības Tiesas Statūtu 23. pantā noteiktā divu mēnešu laikposma beigām. Tie tāpēc tika nosūtīti atpakaļ. Viņu pārstāvis neatbildēja uz aicinājumu uz tiesas sēdi.

Vērtējums

Levads

22. Savos secinājumos lietā *Bolbol* uzdotos jautājumus es analizēju, vispirms interpretējot konvenciju un tad, lai atbildētu uz faktiski uzdotajiem jautājumiem, šīs interpretācijas rezultātus attiecinot uz direktīvu¹⁰.

9 — Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu (OV L 326, 13. lpp.).

10 — Tiesa interpretēja tikai direktīvu, tomēr tā, lai nodrošinātu konvencijā un citos LESD 78. panta 1. punktā un Pamattiesību hartā minētajos līgumos ietvertu principu ievērošanu (skat. 36.–38. punktu un tajā minēto judikatūru). LESD 78. panta 1. punktā ir noteikts, ka kopējai patvēruma politikai ir jāatbilst konvencijai, tās 1967. gada protokolam un (nekonkrētizētiem) “citiem ar to saistītiem līgumiem”.

23. Vispirms es no konvencijas secināju galvenos principus. Tie īsumā bija šādi:

- visi patiesie bēgļi ir pelnījuši aizsardzību un palīdzību;
- pret pārvietotajiem palestīniešiem tiek izrādīta īpaša attieksme un uzmanība;
- personas, kas saņem *UNRWA* palīdzību, nevar lūgt bēgļa statusu, ko uzrauga *UNHCR*;
- tomēr tām personām, uz kurām attiecas 1. panta D daļas otrā iedaļa, konvencija ir labvēlīga, un tās nepārstāj vienīgi būt izslēgtas no tās piemērojamības;
- nosacījums, ka palīdzībai ir jābūt pārtrauktai, nevar tikt tulkots tā, ka rezultātā šīs personas reāli būtu iesprostotas *UNRWA* zonā un nevarētu pieprasīt bēgļa statusu citviet, kamēr netiktu pilnībā atrisināta Palestīnas problēma un izbeigta *UNRWA* darbība;
- tas nevar tikt interpretēts arī tādējādi, ka ar to jebkuram pārvietotajam palestīnietim tiktu sniegta tiesības brīvprātīgi atstāt *UNRWA* zonu un pieprasīt automātisku bēgļa statusa piešķiršanu citviet;
- lai panāktu saprātīgu līdzsvaru starp rūpēm par pārvietotajiem palestīniešiem un citiem potenciālajiem bēgļiem, abi 1. panta D daļas teikumi ir lasāmi kopā¹¹.

24. Tad es no šiem principiem izdarīju zināmus secinājumus:

- pārvietots palestīnietis, kurš saņem *UNRWA* palīdzību, ir izslēgts no konvencijas piemērošanas jomas (nav *UNRWA* un *UNHCR* funkciju pārklāšanās);
- pārvietots palestīnietis, kurš nesaņem *UNRWA* palīdzību, nav izslēgts no konvencijas piemērošanas jomas, un pret viņu jāizturas tāpat kā pret jebkuru citu bēgļa statusa pieprasītāju (universālā aizsardzība; nav *UNRWA* un *UNHCR* funkciju pārklāšanās);
- pārvietots palestīnietis, kurš ir saņēmis *UNRWA* palīdzību, bet kurš to vairs nevar saņemt, vairs nav izslēgts no konvencijas piemērošanas jomas (universālā aizsardzība).

Tas, vai viņam tad ir tiesības uz konvencijas labvēlību, ir atkarīgs no tā, kāpēc viņš vairs nevar saņemt šādu palīdzību:

- ja tas ir noticis ārēju un ārpus viņa ietekmes esošu notikumu rezultātā, viņam ir automātiskas tiesības uz bēgļa statusu (īpaša attieksme un uzmanība);
- ja tas ir noticis viņa paša vēlmes rezultātā, viņš nevar pieprasīt automātisku bēgļa statusu, taču var iesniegt pieteikumu bēgļa statusa saņemšanai kā ikviena cita persona (universālā aizsardzība; taisnīgas attieksmes princips; samērīga interpretācija)¹².

25. Attiecinot šos secinājumus uz direktīvu, es nonācu pie atziņas, ka attiecībā uz otro un trešo uzdoto jautājumu:

- vārdi “aizsardzība vai palīdzība [ir] izbeigta” nozīmē, ka attiecīgā persona citu iemeslu dēļ, nevis pēc savas gribas vairs nesaņem aizsardzību vai palīdzību, ko tā saņēma iepriekš;

11 — Skat. secinājumu 48.–56. punktu.

12 — Skat. secinājumu 90. punktu.

— vārdi “uz šīs direktīvas sniegto labumu” nozīmē atzīšanu par bēgli un automātisku bēgļa statusa piešķiršanu¹³.

26. Pēc tiesvedības šajā lietā Tiesas rīcībā ir plašāks apsvērumu kopums, kuri papildina lietā *Bolbol* izvirzītos apsvērumus un kuros ir ņemts vērā spriedums minētajā lietā. Pēc nopietnas jauno apsvērumu izvērtēšanas, mani secinājumi būtiski neatšķiras no tiem, pie kuriem es nonācu lietā *Bolbol*. Tāpēc es aicināšu Tiesu iepazīties ar manu detalizēto analīzi minētajā lietā. Vienā aspektā mans viedoklis tomēr zināmā mērā ir mainījies¹⁴, taču tas tieši neskar uz uzdotajiem jautājumiem sniedzamo atbildi.

27. Es uzskatu, ka pirms atkārtotas pievēršanās šīm atbildēm būtu noderīgi šajā pašā ievada nodaļā aplūkot šo aspektu un norādīt uz vairākiem citiem apsvērumiem, kuru nozīme šajā tiesvedībā ir kļuvusi acīmredzamāka un kuri var padarīt skaidrāku kontekstu, kādā ir uztverams mans viedoklis. Tāpēc es attiecīgi aplūkošu i) tekstus, kas Tiesai būtu jāņem vērā direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretācijā, ii) apgalvojumu, ka šajā tiesību normā var būt identificēta atsevišķa bēgļu kategorija, kas ir līdzīga 2. panta c) punktā ietvertajai kategorijai, iii) dažādas situācijas, kurās persona var būt attiecībā uz 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, iv) *ratione personae* un *ratione temporis* piemērojamību, kas ir paredzēta šajā tiesību normā (tieši šajā aspektā esmu mainījusi savu viedokli) un v) jautājumu savstarpēji saistīto raksturu. Tad es sniegšu īsu kopsavilkumu par iespējamajām atbildēm, kādas tiek ieteikts sniegt uz šiem jautājumiem, un pēc tam aplūkošu pašus jautājumus.

Attiecīgais teksts

28. Tiesai tiek lūgts interpretēt direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, it īpaši vārdus “paša šā fakta dēļ ir tiesīgas uz šīs direktīvas sniegto labumu” un “ja šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta”. Šī tiesību norma pastāv 22 vienādi autentiskās valodu versijās, kuras, diemžēl, nav vārds vārdā vienādas, it īpaši attiecībā uz pirmo teikumu.

29. Saskaņā ar iedibināto judikatūru formulējums, kas ir lietots vienas Eiropas Savienības tiesību normas valodas versijā, nevar tikt izmantots par vienīgo pamatu interpretācijai vai uzskatīts par svarīgāku par citu valodu versijām. Drīzāk visas valodu versijas ir interpretējamas vienveidīgi, bet atšķirību gadījumā tiesību norma ir interpretējama, atsaucoties uz to tiesību normu mērķi un sistēmu, pie kurām tā pieder¹⁵.

30. Šajā lietā direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmajā teikumā ir veikta atsauce uz konvencijas 1. panta D daļas (pirmo iedaļu), kamēr otrajā teikumā lielā mērā atkārtota tās otrā iedaļa. Konvencija sniedz kontekstu un tādējādi palīdz noteikt direktīvas – kurā uz to ir regulāras atsauces – mērķi un sistēmu. Tai ir tikai divas vienādi autentiskās valodu versijas – angļu un franču. Tomēr arī abas 1. panta D daļas versijas nav vārds vārdā ekvivalentas¹⁶.

31. Komisija ir norādījusi, ka, tur, kur direktīvā ir mēģināts atspoguļot konvencijas tiesību normas, teksts bija paredzēts tāds, lai tiktu atveidota tās angļu valodas versija¹⁷.

13 — Skat. secinājumu 111. punktu. Izsakoties plašāk, attiecībā uz direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā minētajām personām attiecīgais “labums” nozīmē atzīšanu par bēgli, un tas nozīmē, ka šādas personas kļūst tiesīgas bez papildu pasākumiem iegūt bēgļa statusu.

14 — Skat. turpinājumā 52. un nākamos punktus.

15 — Skat. nesenāko 2012. gada 28. jūnija spriedumu lietā C-19/11 *Geltl* (43. punkts un tajā minētā judikatūra).

16 — Skat. iepriekš 6. punktu.

17 — Skat. iepriekš 7. zemsvītras piezīmi.

32. Tāpēc man šķiet, ka, lai gan Tiesai ir lūgts sniegt direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretāciju, tai, sniedzot šo interpretāciju, ir jāatsaucas uz konvencijas 1. panta D daļu. Šādi rīkojoties, tai vispirms ir jāņem vērā šīs tiesību normas angļu valodas versija, kas tikusi izmantota par pamatu attiecīgajai direktīvas tiesību normai. Tomēr, tā kā konvencijas angļu un franču valodu versijas ir vienādi autentiskas, ir jāpārlicinās, ka interpretācija ir saderīga arī ar 1. panta D daļas franču valodas versiju.

Bēgļu kategorijas

33. UNHCR tiesas sēdē norādīja, ka konvencijas 1. pantā faktiski ir paredzētas trīs personu kategorijas, kurām ir piešķirams bēgļa statuss. Saskaņā ar 1. panta A daļu bēgļiem, kas ir atzīti saskaņā ar dažādiem tiesību aktiem, kuri ir izdoti pirms Otrā Pasaules kara (“vēsturiskie” bēgļi), un tiem, kuri atbilst “labi pamatotu baiļu no vajāšanas” kritērijam, ir tiesības uz tūlītēju bēgļa statusa atzīšanu. Trešā kategorija, proti, palestīniešu bēgļi, kas saņem UNRWA palīdzību, ir paredzēta 1. panta D daļā. Viņu tiesības uz šādu statusu, kaut gan tās ir reālas, tiek atliktas līdz noteiktam notikumam. Tādējādi direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts, pēc tā domām, arī ir interpretējams tādējādi, ka tajā ir definēta tādu personu kategorija, kurām ir tiesības uz atliktu bēgļa statusu.

34. Lai novērtētu šos apgalvojumus, ir jāizvērtē konvencijas 1. panta struktūra kopumā, paturot prātā, ka 1. panta D daļas otrā iedaļa ir vēlāks papildinājums, kas domāts, lai izskaidrotu pirmās iedaļas piemērojamības apmēru¹⁸. Konvencijas 1. panta saturs, ciktāl tam joprojām ir nozīme attiecībā uz iesniegumiem piešķirt bēgļa statusu Eiropas Savienības dalībvalstīs, ir atspoguļots direktīvas 2. panta c) punktā un 11. un 12. pantā. Nav nekāda iemesla uzskatīt, ka pārkārtojums ir paredzēts, lai mainītu strukturālās attiecības, kas izriet no konvencijas 1. panta.

35. 1. panta A daļā tiešām ir paredzētas divu veidu bēgļu kategorijas – vēsturiskie bēgļi un tie, kas atbilst “pamatotu baiļu no vajāšanas” kritērijam¹⁹ (1. panta B daļa, kurai tagad visur ir tikai neliela nozīme, bet Eiropas Savienībā – nekāda, sniedz zināmas nianses otrās kategorijas definīcijai). 1. panta C daļā ir uzskaitīti apstākļi, kuros konvencija vairs nav piemērojama jebkurai personai, kurai ir piemērojami 1. panta A daļas noteikumi²⁰. Pēdējās trīs daļās – 1. panta D, E un F daļā²¹ – ir definētas to personu kategorijas, uz kurām konvencija “neattiecas”. Konvencijas 2.–34. pantā²² tālāk ir definēts bēgļu statuss, to tiesības un pienākumi.

36. Šī struktūra ir saskanīga un skaidra. Ir bēgļi, kas ir definēti 1. panta A daļā un kuriem ir piemērojama konvencija (it īpaši 2.–34. pants), ir tie, kuriem sakarā ar apstākļu izmaiņām tā vairs nav piemērojama (1. panta C daļa), un tie, kuriem agrāk pastāvošu apstākļu dēļ tā nav piemērojama. Runājot par pēdējiem, tādu ir trīs kategorijas – divas (1. panta D un E daļa) ir izslēgtas aktuālo apstākļu dēļ (aizsardzības vai palīdzības saņemšana vai uzturēšanās valsts pilsoņa statusam līdzvērtīga statusa atzīšana), bet trešā (1. panta F daļa) – senāk notikušu apstākļu dēļ (zināmu noziedzīgu nodarījumu izdarīšana).

37. Nav pamata uzskatīt, ka tādā tiesību normā, kas kā 1. panta D daļa sākas ar vārdiem “Šī Konvencija neattiecas uz [...]”, faktiski būtu definēta tādu personu kategorija, kurām konvencija ir piemērojama. Ir skaidrs, ka šīs tiesību normas otrā iedaļa ir domāta, lai izgaismotu apstākļus, kādos izbeidzas aizsardzības vai palīdzības dēļ veiktā izslēgšana [no piemērošanas jomas], un to personu statusu, kurām tā ir beigusies.

18 — Skat. *Commentary on the 1951 Convention relating to the status of refugees and its 1967 protocol*, Zimmerman, A. (red.), Oksforda, 2011, 543–544. lpp.

19 — Skat. iepriekš 4. punktu, ietverts direktīvas 2. panta c) punktā. Direktīvā tomēr nav iekļauta pirmā kategorija, iespējams, tāpēc, ka 2004. gadā vairs nebija aktuāli, ka “vēsturiskie” bēgļi pieprasījis bēgļa statusu dalībvalstī.

20 — Šie apstākļi ir noteikti minētās direktīvas 11. pantā.

21 — Šīs kategorijas attiecīgi ir norādītas direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā, 1. punkta b) apakšpunktā un 2. punktā.

22 — Būtībā atbilst direktīvas 20.–34. pantam.

38. Tāpēc es nevaru piekrist, ka konvencijas 1. panta D daļā vai tādējādi direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā, kas sākas ar vārdiem “trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas atzīt[as] par bēgļiem, ja [...]”, ir definēta bēgļu kategorija. Tas gan nenozīmē, ka otrās iedaļas ietekme nevar sniegt vēlākas tiesības uz bēgļa statusu tiem, kuriem tā ir piemērojama.

Direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta iespējamās sekas

39. Uzdots jautājumu izskatīšanai būtu noderīgi izmantot skaidru to atšķirīgo situāciju jēdzienu, kādās persona var nonākt attiecībā uz direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, un izskaidrot, ko šīs situācijas var nozīmēt attiecīgajai personai. Manuprāt, pastāv trīs šāda veida situācijas.

40. *Pirmkārt*, tā kā 12. panta 1. punkts sākas ar vārdiem “trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas atzīt[as] par bēgļiem, ja [...]”, personas situācija attiecībā uz 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, ja turpinājumā minētais nosacījums ir izpildīts, var būt tāda, ka tā tiek “izslē[gt]a no to personu loka, kas atzīt[as] par bēgļiem”.

41. Ja personu “izslēdz no to personu loka, kas atzīt[as] par bēgļiem” direktīvas izpratnē, tā nevar pamatoties uz šo dokumentu, lai izmantotu savas tiesības tikt atzītai par bēgli un no šīs atzīšanas izrietošo statusu. Jebkurš iesniegums, ko tā iesniedz, ir uzskatāms par nepieņemamu neatkarīgi no tā, vai tā atbilst direktīvas 2. panta c) punkta definīcijai vai nē.

42. Tomēr es vēlos uzsvērt, ka šāda izslēgšana var attiekties tikai uz indivīda tiesībām *prasīt* bēgļa statusu saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām, bet neietekmē valsts tiesības *piešķirt* šādu statusu. Direktīvas 3. pantā īpaši dalībvalstīm ir atļauts “ievieš vai saglabāt labvēlīgākus standartus, lai noteiktu, kas kvalificējams kā bēglis”. Eiropas Savienības tiesības nekādā ziņā un nekādos apstākļos neliedz dalībvalstīm piešķirt bēgļa statusu kādai personai.

43. Tāpat prātā ir jāpatur, ka direktīvā ir regulēts ne vien bēgļa statuss dalībvalstīs, bet arī alternatīvās aizsardzības statuss personām, kurām draud reāls risks ciest smagu kaitējumu. Šāds kaitējums saskaņā ar 15. panta c) punktu ietver “smagus un individuālus draudus civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā”, un šai definīcijai šobrīd var būt īpaša nozīme attiecībā uz palestīniešu bēgļiem Sīrijā. 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts attiecas tikai uz bēgļa statusu. Ar to neviens netiek izslēgts no alternatīvās aizsardzības statusa, un tiesību normās, kurās ir runa par izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa (direktīvas 17. pants), vispār nav minēta aizsardzības vai palīdzības saņemšana no kādas ANO struktūras vai aģentūras. Tādējādi 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts nekādi neietekmē tiesības uz alternatīvās aizsardzības statusu vai tās piešķiršanu.

44. Visbeidzot, neatkarīgi no izslēgšanas no bēgļa statusa dalībvalstīm saskaņā ar to starptautiskajiem pienākumiem (direktīvas 21. pants) ir jāievēro neizraidīšanas princips.

45. *Otra* iespējamā situācija, acīmredzami, ir tad, kad persona *nav* “izslēgta no to personu loka, kas atzīt[as] par bēgļiem” saskaņā ar direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, jo tā “pašreiz” nesaņem “aizsardzību vai palīdzību no citām Apvienoto Nāciju struktūrām, izņemot Apvienoto Nāciju Augstākā Komisāra pārvaldi bēgļu jautājumos” konvencijas 1. panta D daļas izpratnē.

46. Gadījumos, kad tas, un ne vairāk, tā ir –, proti, ir skaidrs, ka attiecīgajai personai nav tūlītēju un automātisku tiesību uz bēgļa statusu, bet gan vienkārši tiesības uz to, lai tiktu izskatīts tās iesniegums piešķirt šādu statusu saskaņā ar atbilstošo procesu²³ –, tas vairs nav nepieņemams. Tai ir tiesības uz bēgļa statusu tikai tad, ja šāda procesa laikā var tikt konstatēts, ka tā atbilst direktīvas 2. panta c) punktā ietvertajai bēgļa definīcijai. Tāda bija pieteikuma iesniedzējas situācija lietā *Bolbol*, jo viņa nekad nebija saņēmusi *UNRWA* palīdzību.

47. Ja nebūtu direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrā teikuma (un konvencijas 1. panta D daļas otrās iedaļas), liktos loģiski secināt, ka persona, kura vairs nesaņem šādu aizsardzību vai palīdzību, arī ir šādā situācijā.

48. Tomēr šajā tiesību normā ir speciāls noteikums attiecībā uz aizsardzības vai palīdzības beigšanos: “Ja šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta, līdz galam nenokārtojot šādu personu stāvokli saskaņā ar attiecīgajām ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijām, šīs personas paša šā fakta dēļ ir tiesīgas uz šīs direktīvas sniegto labumu”.

49. Vārdi “paša šā fakta dēļ ir tiesīgas uz šīs direktīvas sniegto labumu” [“tām *ipso facto* jābaida šīs Konvencijas labvēlība”] (vai franciski “*bénéficient de plein droit du régime de cette Convention*”) tāpēc var likt domāt par *trešo* iespēju, proti, ka persona, attiecībā uz kuru *UNRWA* palīdzība ir “jebkādu iemeslu dēļ izbeigta”, ir jāatzīst par bēgli neatkarīgi no tā, vai tā atbilst direktīvas 2. panta c) punkta definīcijai vai nē. It īpaši valsts tiesas pirmais jautājums ir saistīts ar šo iespēju.

Izslēgšanas no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, *ratione personae* un *ratione temporis* piemērojamība

50. No sprieduma lietā *Bolbol* skaidri izriet, ka persona ar direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu netiek “izslēgta no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem”, ja tā nav izmantojusi *UNRWA* palīdzību. No šīs tiesību normas otrā teikuma izriet arī, ka, lai kādas tiesības varētu vai nevarētu tikt piešķirtas turpmāk, persona netiek izslēgta no atzīšanas par bēgli, ja “šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta, līdz galam nenokārtojot šādu personu stāvokli saskaņā ar attiecīgajām ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijām”. Turpretim tie, kas “šobrīd saņem” *UNRWA* palīdzību, ir izslēgti.

51. Vismaz divas dalībvalstis, Francija un Apvienotā Karaliste, ir argumentējušas (un netieši tas bija ietverts arī manos secinājumos lietā *Bolbol*), ka izslēgšana tāpēc ir piemērojama tikai tik ilgi, kamēr attiecīgā persona fiziski atrodas *UNRWA* darbības teritorijā (proti, Libānā, Sirijā, Jordānijā, Rietumkrastā un Gazas joslā). Tiklīdz persona dodas prom no šīs teritorijas, par to nevar teikt, ka tā “šobrīd saņem” *UNRWA* palīdzību, un tāpēc tā vairs nevar tikt izslēgta no bēgļa statusa. Secinājums, pie kura es nonācu attiecībā uz konkrēto šādas personas situāciju, pretēji secinājumiem, kurus izdarīja Apvienotā Karaliste, atšķīrās atkarībā no tā, vai persona ir devusies prom pēc savas gribas vai pretēji savai gribai, taču es piekritu tās viedoklim par izslēgšanas beigšanos.

52. Šo viedokli es vairs neuzskatu par pareizu, it īpaši direktīvas sistēmas aspektā. Lai lūgtu bēgļa statusu Eiropas Savienības dalībvalstī, ir fiziski jāatrodas šajā valstī, kas nozīmē, ka ir jāatrodas fiziskā prombūtnē no *UNRWA* teritorijas. Tādējādi, ja tikai ar prombūtni no *UNRWA* teritorijas pietiktu, lai tiktu izbeigta direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmajā teikumā paredzētā izslēgšana, neviena persona, kas pieprasa bēgļa statusu saskaņā ar direktīvu, nevarētu tikt izslēgta un izslēgšanai nebūtu jēgas²⁴.

23 — Proti, saskaņā ar Direktīvas 2004/83 (tagad – Direktīvas 2011/95) II nodaļu un iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minēto Direktīvu 2005/85.

24 — Daudzas tiesas un iestādes visā Eiropas Savienībā ir pūlējušās ap konvencijas 1. panta D daļas pirmajā iedaļā ietvertā izslēgšanas noteikuma interpretāciju. Ja Francijas un Apvienotās Karalistes šeit izvirzītā interpretācija būtu pareiza, šīs tiesas un iestādes veltī būtu šķiedušas savu laiku, interpretējot tiesību normu, kas tajās ierosinātajās tiesvedībās nebūtu bijusi piemērojama.

53. Tādējādi, tā kā ir jāpieņem, ka izslēgšanai ir jābūt kaut kādām faktiskām sekām, tā nevar beigties tikai ar došanos prom no *UNRWA* darbības teritorijas neatkarīgi no došanās prom iemesla. Ir jāpastāv kādam papildus to izraisošam kritērijam. Ir skaidrs, ka šāds kritērijs pastāv, kad palīdzība ir beigusies 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrā teikuma izpratnē. Tomēr vēl ir jāizlemj, vai šajā otrajā teikumā minētais direktīvas sniegtais “labums” ir tikai izslēgšanas beigas vai arī tas ietver faktisku bēgļa statusa piešķiršanu, un vēl būtu jāaplūko, vai citi notikumi var izbeigt izslēgšanu²⁵.

54. Aplūkojusi šos sākotnēji atbildamos jautājumus, tagad konkrētāk pievērsīšos uzdotajiem jautājumiem.

Uzdotie jautājumi

Jautājumu savstarpējā saistība

55. Abi uzdotie jautājumi ir savstarpēji saistīti un turklāt attiecas uz divām saistītām viena teikuma daļām. Pirmajā tiek jautāts, kas ir domāts ar direktīvas sniegto labumu, otrajā – kāds notikums izraisa tiesības uz šo labumu. Uz pirmo jautājumu ierosinātās atbildes ir diapazonā no tiesībām tikai iesniegt iesniegumu par bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanu līdz tūlītējai un automātiskai bēgļa statusa atzīšanai, ieskaitot visas ar to saistītās priekšrocības. Uz otro jautājumu ierosinātās atbildes ir diapazonā no jebkāda iemesla izraisīta notikuma, kas attiecīgajai personai licis atstāt *UNRWA* teritoriju, līdz vienīgi *UNRWA* pastāvēšanas izbeigšanai vai vismaz citam notikumam, kas to padara nespējīgu sniegt šādu palīdzību. Ir jāmin, ka vairākām dalībvalstīm, kas iesniegušas apsvērumus, ir tendence kompensēt “devīgāku” atbildi uz vienu jautājumu ar “mazāk devīgu” atbildi uz otru. Tas liecina par to, ka tās atbildes uzskata vismaz par savstarpēji vienai otru ietekmējošām.

Īss ierosināto atbilžu kopsavilkums

56. Ļoti plaši runājot, personas, kas iesniegušas apsvērumus, ir ierosinājušas piecus risinājuma variantus:

- 1) tiesības uz direktīvas sniegto labumu rodas tikai tad, ja *UNRWA* tiek likvidēta vai citādi padarīta nespējīga sniegt palīdzību. Līdz tam laikam personas, kas gūst *UNRWA* palīdzību, ir pilnībā izslēgtas no bēgļa statusa, bet pēc tam tās var pieprasīt bēgļa statusu tāpat kā visi citi iesnieguma iesniedzēji;
- 2) tiesības uz direktīvas sniegto labumu rodas tikai tad, ja *UNRWA* tiek likvidēta vai citādi padarīta nespējīga sniegt palīdzību. Līdz tam laikam palīdzības saņēmēji, ja vien viņi pamatoti atrodas ārpus *UNRWA* teritorijas, var pieprasīt bēgļa statusu tāpat kā visi citi iesnieguma iesniedzēji, bet pēc tam viņiem tiek automātiski atzīts bēgļa statuss;
- 3) tiesības uz direktīvas sniegto labumu rodas tad, ja palīdzības saņēmējs nevar saņemt *UNRWA* palīdzību tādu iemeslu dēļ, ko viņš nevar ietekmēt. Līdz tam palīdzības saņēmēji ir izslēgti no bēgļa statusa, bet pēc tam viņi var pieprasīt bēgļa statusu tāpat kā visi citi iesnieguma iesniedzēji;
- 4) tiesības uz direktīvas sniegto labumu rodas tad, ja palīdzības saņēmējs nevar saņemt *UNRWA* palīdzību tādu iemeslu dēļ, ko viņš nevar ietekmēt. Līdz tam palīdzības saņēmēji ir izslēgti no bēgļa statusa, bet pēc tam viņiem tiek automātiski atzīts bēgļa statuss;

25 — Skat. turpmāk 80. un 81. punktu.

5) tiesības uz direktīvas sniegto labumu rodas tad, ja palīdzības saņēmējs nevar saņemt *UNRWA* palīdzību jebkāda iemesla dēļ. Līdz tam palīdzības saņēmēji, ja vien viņi atrodas ārpus *UNRWA* teritorijas, var pieprasīt bēgļa statusu tāpat kā visi citi iesnieguma iesniedzēji, bet pēc tam viņiem tiek automātiski atzīts bēgļa statuss.

57. Ir vēl viens variants, kuru ir ierosinājusi pati valsts tiesa, – tiesības uz direktīvas sniegto labumu var nozīmēt vai nu automātisku bēgļa statusa, vai alternatīvās aizsardzības statusa atzīšanu atbilstoši attiecīgās dalībvalsts vēlmei.

Pirmais jautājums – direktīvas sniegtais labums

58. No ievada apsvērumiem izriet, ka 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts vispār neattiecas uz alternatīvās aizsardzības statusu²⁶. Tāpēc ierosinātajām atbildēm attiecībā uz “direktīvas sniegto labumu”, uz kuru attiecīgās personas “paša šā fakta dēļ ir tiesīgas”, ir jāattiecas tikai uz:

- tiesībām pieprasīt bēgļa statusu tāpat kā citiem iesnieguma iesniedzējiem, vai
- faktisko bēgļa statusa piešķiršanu.

59. Es palieku pie sava manu secinājumu lietā *Bolbol* 85.–89. punktā un 103.–109. punktā izteiktā viedokļa, ka tiesības, par kurām ir runa, ir bēgļa statusa materiālās priekšrocības, kuras ir iespējams izmantot tikai tad, kad šis statuss ir piešķirts. Tādējādi tiem, kuriem ir piemērojams direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrais teikums, ir tiesības uz faktisku bēgļa statusa piešķiršanu neatkarīgi no tā, vai viņi atbilst 2. panta c) punkta definīcijai tāpat, kā tas tiek prasīts no citiem iesnieguma iesniedzējiem. Saviem jau izteiktajiem apsvērumiem es pievienotu vēl šādus apsvērumus.

60. Pirmkārt, konvencijas 1. panta D daļā ir lietots izteiciens “*ipso facto*” angļu valodā un “*de plein droit*” franču valodā²⁷. Nevar nepievērst uzmanību skaidri apzinātajam šāda formulējuma lietojumam. Lai kādas arī nebūtu nozīmes nianšes, no šiem izteikumiem kļūst skaidrs, ka attiecīgās tiesības sniedz aizsardzības vai palīdzības izbeigšanās pati par sevi un nav jāizpilda nekādi papildu nosacījumi. Tā kā, lai *pieprasītu* bēgļa statusu, nav jāizpilda nekādi kritēriji (pat persona, kurai tas pienāktos vismazāk, var iesniegt iesniegumu, kas tiks atteikts, ja vien iesnieguma iesniedzēja neatbildīs bēgļa definīcijai un nebūs izslēgta saskaņā ar kādu citu tiesību normu), tiesībām, kas rodas *UNRWA* palīdzības izbeigšanās gadījumā, ir jābūt kaut kam vairāk par tiesībām tikai pieprasīt šādu statusu. Tām ir jābūt tādām, kuru dēļ pretējā gadījumā būtu bijis jāatbilst noteiktiem nosacījumiem.

61. Otrkārt, es pievērstu uzmanību visam direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrā teikuma formulējumam: “Ja šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta, *līdz galam nenokārtojot šādu personu stāvokli saskaņā ar attiecīgajām ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijām*, šīs personas paša šā fakta dēļ ir tiesīgas uz šīs direktīvas sniegto labumu”. Nedrīkst ignorēt nosacījumu, kuru esmu izcēlusi slīprakstā. Ja aizsardzība vai palīdzība tiek izbeigta, kad personu, kas to iepriekš ir saņēmusas, situācija ir šādi nokārtota, man šķiet, ka tās vienkārši vairs nevar tikt izslēgtas no bēgļu statusa. Tādā gadījumā, ja viņi kāda iemesla dēļ atbilst 2. panta c) punkta definīcijai, viņiem ir jāvar lūgt bēgļa statusu. Turpretī tad, ja viņu situācija *nav* tikusi šādi nokārtota (bet palīdzība tomēr kaut kāda iemesla dēļ ir beigusies), viņu statusam attiecībā pret direktīvu ir jābūt citādākam – “direktīvas sniegtajam labumam”, ja viņi atbilst 2. panta c) punktam, ir jānozīmē kaut kas vairāk par vienkāršu izslēgšanu no iespējas tikt atzītam par bēgli gadījumā.

26 — Skat. iepriekš 43. punktu.

27 — Skat. iepriekš 32. punktu.

62. Tomēr, kā pareizi norāda Vācijas un Ungārijas valdības, nav iedomājami, ka ar to vien, ka aizsardzība vai palīdzība ir beigusies, automātiski tiktu dotas tiesības uz *pilnīgi beznosacījuma* bēgļa statusa atzīšanu. Izslēgšana no šī statusa nav paredzēta tikai 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā vien. Svarīgākais ir tas, ka 12. panta 2. punktā un 3. punktā (līdzīgi konvencijas 1. panta F daļai) izslēgti ir tie, kas ir izdarījuši, kūdījuši vai bijuši citādi iesaistīti virknes sevišķi smagu noziegumu izdarīšanā. Turklāt saskaņā ar 11. pantu vai 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu atkarībā no gadījuma situācijas maiņa, kas, plaši runājot, saistīta ar personas piesaisti vai atkārtotu piesaisti valstij, kurā tai ir apmierinošas un drošas tiesības, nozīmē, ka tā nevar vai vairs nevar iegūt aizsardzību kā bēglis²⁸.

63. Ir skaidrs arī tas, ka pretēji Rumānijas valdības bažām vispār nevar notikt automātiska bēgļa statusa atzīšana, proti, atzīšana, kas netiek veikta saskaņā ar kādu procedūru, kurā tiek noskaidrots, vai ir izpildīti būtiskie nosacījumi²⁹.

64. Tādējādi nosacījumi, kas tiek atcelti tikai tāpēc, ka ir beigusies *UNRWA* palīdzība, var būt tikai tie, kas ir prasīti atzīšanai par bēgli saskaņā ar direktīvas 2. panta c) punktā ietverto definīciju, un tiesības var būt tikai uz atzīšanu par bēgli bez speciālas vajadzības pierādīt šo nosacījumu izpildi. Direktīvas sniegtais labums, par kuru ir runa 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrajā teikumā, tāpēc ir tas, kas izriet no bēgļa statusa piešķiršanas.

65. Tomēr statusa piešķiršana ir pakļauta noteikumam par to, ka attiecīgā persona nav izslēgta no tā saskaņā ar kādu citu direktīvas tiesību normu. Un tiesību subjektam vēl saskaņā ar spriedumu lietā *Bolbol* būs jāpierāda, ka viņš ir izmantojis *UNRWA* palīdzību, un saskaņā ar direktīvas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otro teikumu –, ka šāda palīdzība ir beigusies.

66. Jāpiebilst, ka prasības pierādīt, ka ir izpildīti direktīvas 2. panta c) punkta noteikumi, nepiemērojama attiecībā uz personām, kurām ir piemērojams 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts, nav tik liberāla, kā pirmajā acumirkli varētu likties. 2. panta c) punkts un 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrais teikums zināmā mērā pārklājas, jo abu priekšnoteikums ir iesaistītās personas aizsardzības trūkums. Un, kā es jau esmu norādījis³⁰, *UNRWA* netika izveidota, lai sniegtu “aizsardzību” palestīniešu bēgļiem, un tā to nekad nav nodrošinājusi. Tai nav iespēju nodrošināt neko vairāk par “palīdzību”. Turklāt valsts tiesas sniegtie fakti par trim pieteikuma iesniedzējiem tajā ierosinātajās tiesvedībās liek domāt, ka no Libānas iestādēm nav sagaidāma nekāda aizsardzība, un nešķiet ticami, ka Sīrijas iestādes šobrīd spētu aizsargāt bēgļus savā teritorijā. Īsumā – daudzi no tiem, uz kuriem attiecas 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrais teikums, lielā mērā var atbilst 2. panta c) punktā ietvertajai “bēgļa” definīcijai tādā ziņā, ka viņi nevar iegūt aizsardzību savas (pilsonības vai) pēdējās pastāvīgās dzīvesvietas valstī.

67. Šie apsvērumi apliecina viedokli, kuru es jau esmu paudusi attiecībā uz pirmo šajā lietā uzdoto jautājumu. Tomēr ir jāaplūko arī būtiskie vairāku dalībvalstu minētie iebildumi pret šo viedokli. Tās apgalvo, ka, atļaujot zināmai iesnieguma iesniedzēju kategorijai iegūt bēgļa statusu, nepierādot, ka ir izpildīti direktīvas 2. panta c) punktā ietvertās definīcijas nosacījumi, lai gan citiem tas tiek prasīts, tiek radīta nepamatota diskriminācija, kas ar vienlīdzīgas attieksmes principu ir aizliegta.

68. Vienlīdzīgas attieksmes princips, kurš tieši noteikts Pamattiesību hartas 20. pantā, paredz, ka līdzīgas situācijas nevar tikt aplūkotas atšķirīgi un dažādas situācijas nevar tikt aplūkotas vienādi, ja vien tādai pieejai nav objektīva pamatojuma.

28 — Šajās tiesību normās atspoguļotas attiecīgi konvencijas 1. panta C un E daļa.

29 — Skat. manus secinājumus lietā *Bolbol* (minēti iepriekš 5. zemsvītras piezīmē, 94. un nākamie punkti) un šī sprieduma 52. punktu.

30 — Skat. iepriekš 6. zemsvītras piezīmi un <http://www.unrwa.org/etemplate.php?id=87>: “*UNRWA* [...] nav atbildīga par drošību un sabiedrisko kārtību nometnēs, un tās rīcībā nav ne policijas, ne izmeklēšanas dienestu. Šī atbildība vienmēr ir turpinājusi gulties uz attiecīgajām uzņemošās valsts un citām iestādēm”.

69. Šajā lietā manis ierosinātā interpretācija nozīmē, ka divām bēgļa statusa pretendentu kategorijām – tiem, kas ir saņēmuši *UNRWA* palīdzību, un tiem, kas jebkāda iemesla dēļ to nav saņēmuši, tiesības uz šāda statusa atzīšanu (kas dod tiesības uz vienādām direktīvā paredzētajām priekšrocībām) rodas, pamatojoties uz dažādiem nosacījumiem. Tiem, kas ir pirmajā grupā, kas ir to personu apakšgrupa, kurām ir tiesības uz *UNRWA* palīdzību, ir tikai jāpierāda, ka viņi ir saņēmuši šo aizsardzību vai palīdzību un ka tā ir beigusies. Personām otrajā grupā, kas ietver pārējās personas, kurām ir tiesības uz *UNRWA* palīdzību, kopā ar visiem citiem iesnieguma iesniedzējiem, ir jāpierāda, ka tās atbilst direktīvas 2. panta c) punktā ietvertajai bēgļa definīcijai.

70. Abu kategoriju faktiskās situācijas tomēr nav līdzīgas.

71. Tie, kuriem tiek prasīts pierādīt, ka viņi atbilst direktīvas 2. panta c) punktā ietvertajai bēgļa definīcijai, pirms tam ir dzīvojuši relatīvi normālu dzīvi bez ārējas palīdzības. Tomēr viņu apstākļi ir attīstījušies tā, ka viņi ir aizbēguši no savas pilsonības vai pastāvīgās dzīvesvietas valsts. Notikumi, kas ir norisinājušies, iespējams, ir bijuši tik ļauni, ka viņi ir nonākuši situācijā, kurā viņiem ir “labi pamatotas bailes no vajāšanas pēc rases, reliģijas, tautības, piederības īpaši sociālai grupai pazīmēm vai politiskās pārliecības dēļ”. Ja tas tā ir un ja viņi “nespēj vai sakarā ar šādām bailēm nevēlas” atgriezties, viņiem ir tiesības uz bēgļa statusu.

72. Personas, kuras iepriekš ir saņēmušas ārēju palīdzību no *UNRWA*, nav līdzīgā situācijā. Nebūt nedzīvojot normālu dzīvi, viņi ir saņēmuši speciālu palīdzību, ko par nepieciešamu (turklāt nemitīgi) ir uzskatījusi starptautiskā sabiedrība. Šajā ziņā par viņiem ir izrādītas rūpes. Viņi jau ir bijuši aizsargātā situācijā. Tad ir noticis kaut kāds ārējs notikums, kas nozīmē, ka viņiem piešķirtā *UNRWA* palīdzība “ir beigusies”, kaut gan tas nav noticis viņu vainas dēļ. Tomēr nav nekāda īpaša iemesla uzskatīt, ka šis notikums noteikti un tūlītēji radīs “labi pamatotas bailes no vajāšanas”, kas šīm personām ļautu piemērot direktīvas 2. panta c) punkta formulējumu. Tomēr tās vairs nevar paļauties uz iepriekš no *UNRWA* saņemto palīdzību (un tāpēc vairs nesaņem materiālo palīdzību, kas pirms tam pamatoja to vispārēju izslēgšanu no konvencijas piemērojamības).

73. Tādējādi, ciktāl apskatāmās situācijas nav līdzīgas, vienlīdzīgas attieksmes princips neprasa, lai attieksme pret tām nebūtu atšķirīga.

74. Var iebilst, ka, ciktāl abas kategorijas ietver dažādas faktiskās situācijas, “parastais” pretendents uz bēgļa statusu bieži vien būs sliktākā situācijā nekā palestīnietis, kura palīdzība no *UNRWA* pēkšņi ir beigusies. Kāpēc lai pēdējam būtu prioritāras tiesības uz ar bēgļa statusu piešķirtajām priekšrocībām?

75. Tas, vai palestīnietis, kurš pēkšņi vairs nesaņem *UNRWA* palīdzību, to ir pelnījis vairāk vai mazāk nekā cita potenciālo bēgļu kategorija, ir emocionāls jautājums. Es pati teiktu, ka, abstrakti runājot, visas patiesu potenciālo bēgļu kategorijas ir vienādi pelnījušas līdzjūtību un atbalstu. Ja konvencijas 1. panta D daļā būtu ietverts tikai pirmais teikums, man būtu viegli secināt, ka tad, kad *UNRWA* palīdzība ir beigusies, palestīnietis, kurš ir to saņēmis, atkal ietilpst konvencijas piemērojamībā un pret viņu ir jāattiecas kā pret ikvienu citu pretendentu uz bēgļa statusu. Tomēr ir tā, ka 1. panta D daļā ir ietverts nevis viens, bet divi teikumi. Visu tekstu es saprotu tā, ka starptautiskā sabiedrība apzināti ir nolēmusi nodrošināt pārvietotajiem palestīniešiem īpašu attieksmi – attieksmi, kas dažos aspektos ir negatīva (1. panta D daļas pirmā iedaļa), bet citos – sniedz priekšrocības (1. panta D daļas otrā iedaļa). Ņemot vērā faktiskās atšķirības, kuras esmu identificējusi iepriekš, ar šo izvēli (kas konsekventi ir atspoguļota direktīvā) netiek pārkāpts vienlīdzīgas attieksmes princips.

Otrais jautājums – aizsardzības vai palīdzības izbeigšanās

76. No maniem ievada apsvērumiem izriet, ka persona, kas ir saņēmusi *UNRWA* palīdzību, nevar būt “tiesīga” uz direktīvas “sniegto labumu” un patiešām principā paliek “izslēgta no to personu loka, kas atzīt[as] par bēgļiem”, kamēr šī palīdzība attiecībā uz to nav “jebkādu iemeslu dēļ izbeigta” 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē³¹. Tāpēc atbildes attiecībā uz notikumu, kas izraisa šīs tiesības, var būt tikai šādas:

- vienīgi *UNRWA* darbības izbeigšana vai kāds cits notikums, kas to padara nespējīgu sniegt šādu palīdzību; vai
- jebkurš notikums ārpus tiesību subjekta ietekmes vai gribas, kas nozīmē, ka viņš nespēj šo palīdzību saņemt.

77. Savos secinājumos lietā *Bolbol* (77.–84. un 100.–102. punkts) es nonācu pie viedokļa, ka pareizā ir pēdējā interpretācija, un es joprojām tā uzskatu, kaut gan pirmā interpretācija, protams, ir ietilpināma pēdējā, kas ietver visus notikumus, kas padara *UNRWA* nespējīgu sniegt palīdzību.

78. Šī viedokļa pamatošanai, manuprāt, nav jāizvirza papildu argumenti. Es tikai norādīšu, ka tas šķiet visatbilstošākais izmantotajam formulējumam, kas šeit angļu un franču valodas versijās ievērojami neatšķiras. “Ja šāda aizsardzība vai palīdzība [...] izbeigta” nozīmē, ka pastāv aizsardzība vai palīdzība, kurai ir jābeidzas, bet personas pašas atteikšanās no tās nav aplūkota. Šī teikuma daļa viena pati varētu liecināt par labu tam, ka notikumam ir jāattiecas tikai uz pašu *UNRWA*. Tomēr “jebkādu iemeslu dēļ”, šķiet, paplašina teikuma pirmās daļas nozīmi līdz maksimālai šo vārdu jēgai. Tomēr tas nevar iet tik tālu, lai ietvertu individuālus lēmumus, kas ir pieņemti, pamatojoties uz personīgu ērtību apsvērumiem, tādējādi liedzot izņēmumam jebkādu saturu³². Tāpēc es uzskatu, ka ar šo izteikumu izbeigšanas jēdziens var tikt paplašināts tikai tādā apmērā, ka iemeslam nav jābūt saistītam ar pašu *UNRWA*.

79. Man tomēr ir jāpievieno divas piezīmes attiecībā uz tiem, kas pēc savas pašu vēlmes atstāj teritoriju, ārpus kuras tie nevar reāli saņemt *UNRWA* palīdzību.

80. Pirmkārt, kā esmu norādījusi iepriekš, ar to vien, ka tiek atstāta *UNRWA* teritorija, nevar tikt pārtraukta izslēgšana no “bēgļa statusa”³³. Kopā ar manu secinājumu, ka tiesības uz direktīvas sniegto labumu var rasties tikai tāda notikuma rezultātā, kas ir ārpus *UNRWA* palīdzības saņēmēja ietekmes vai gribas, kā dēļ persona vairs nevar saņemt šo palīdzību, tas, šķiet, nozīmē, ka ikviena persona, kas reiz ir saņēmusi *UNRWA* palīdzību, vispār nevarētu lūgt bēgļa statusu dalībvalstī, ne pamatojoties uz direktīvas 2. panta c) punktu, ne – 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otro teikumu.

81. Šis secinājums ir kvalificējams. Izslēgšana no bēgļa statusa tāpēc, ka persona ir saņēmusi *UNRWA* palīdzību, manuprāt, pamatojoties uz to, ka persona ir palestīnietis, kam ir tiesības uz šādu palīdzību, loģiski var attiekties tikai uz izslēgšanu no iespējas prasīt bēgļa statusu. Nav iemesla uzskatīt, ka šādi izslēgšanai ir jāturpinās visu dzīvi, ja ir radušies citi pamati bēgļa statusa pieprasīšanai, piemēram, ja palestīniešu bēglis labprātīgi dodas uz valsti ārpus *UNRWA* teritorijas un tur nonāk apstākļos, kas viņam ļauj piemērot direktīvas 2. panta c) punktā ietverto definīciju. Šajā ziņā direktīvas 5. pantā ir paredzēts, ka pamatotas bailes no vajāšanas var izraisīt notikumus, kas norisinājušies, vai attiecīgi darbības, kādās pieteikuma iesniedzējs iesaistījies, kopš viņš atstājis izcelsmes valsti, vismaz tiktāl, ciktāl ar šīm darbībām, ar kurām pamatotas bailes, tiek izteikta un turpināta izteikt izcelsmes valstī radusies pārliecība vai orientācija un vajāšanas riska pamatā nav apstākļi, kurus iesnieguma iesniedzējs paša pieņemta lēmuma rezultātā radījis kopš izcelsmes valsts atstāšanas.

31 — Skat. iepriekš 52. un nākamos punktus.

32 — Skat. iepriekš 50.–53. punktu.

33 — Skat. iepriekš 50.–53. punktu.

82. Otrkārt, gluži labi var iedomāties, ka persona, kas saņem *UNRWA* palīdzību, kā Tiesai ir ticis norādīts, labprātīgi var atstāt *UNRWA* teritoriju pagaidu kārtā, piemēram, lai apmeklētu citur dzīvojošu radnieku, pilnībā gatavojoties atgriezties un patiesi ticot, ka tas būs iespējams, bet atklāt, ka atgriešanās teritorijā, kurā tā ir saņēmusi palīdzību, faktiski ir liegta. Šāda persona, manuprāt, ir uzskatāma par tādu, kurai ir liegts saņemt *UNRWA* palīdzību tāda iemesla dēļ, kas ir ārpus tās ietekmes un vēlmēm.

83. Kā norādīts manu secinājumu lietā *Bolbol* 102. punktā, attiecībā uz šiem abiem apstākļiem un tiešām jebkuriem apstākļiem, kad ir jāpierāda, ka “šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta”, pastāvēs problēmas ar pierādījumiem. Visas šāda veida problēmas ir jārisina saskaņā ar direktīvas 4. pantu “Faktu un apstākļu novērtēšana”, kurā paredzēts, kāda veida pierādījumus dalībvalstis var vai nevar pieprasīt. Lai gan principā ir likumīgi pieprasīt, lai iesnieguma iesniedzējs pamatotu savu prasību, nevis vienkārši balstīties uz viņa liecībām, 4. panta 5. punktā ir noteikti apstākļi, kādos dalībvalstis nevar uzstāt, lai dokumentāli tiktu pierādīti visi iesnieguma aspekti.

Secinājums

84. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uzskatu, ka Tiesai uz *Fóvárosi Bíróság* uzdotajiem jautājumiem būtu jāsniedz šādas atbildes:

Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu 12. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrajā teikumā:

- 1) vārdi “šīs personas paša šā fakta dēļ ir tiesīgas uz šīs direktīvas sniegto labumu” nozīmē, ka attiecīgajām personām ir tiesības uz bēgļa statusu dalībvalstī, ja tās var pierādīt, ka attiecībā uz tām ir izpildīts nosacījums par aizsardzības vai palīdzības izbeigšanos;
- 2) vārdi “šāda aizsardzība vai palīdzība jebkādu iemeslu dēļ izbeigta” nozīmē, ka attiecīgajām personām aizsardzība vai palīdzība, kuru tās faktiski ir saņēmušas, vairs nav pieejama tāda iemesla dēļ, kas ir ārpus to ietekmes vai vēlmēm.